

การเมืองในยุคดิจิทัล*

DIGITAL POLITICS

เสกศักดิ์ อยู่ดี¹, จิรวัดน์ ศรีเรือง¹, ประภษณี รักวงศ์^{2*}

Seksak Yoodee¹, Jirawat Siruang¹, Prakrit Rakwong^{2*}

¹วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

¹Management for Development College, Thaksin University, Songkhla, Thailand

²นักวิชาการอิสระ สงขลา ประเทศไทย

²Independent Academic, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: prakrit.rw@gmail.com

บทคัดย่อ

การเมืองในยุคดิจิทัลเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจ กลไกการปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การศึกษาในครั้งนี้เน้นที่ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการเมืองและประชาธิปไตย โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายและรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยลดการควบคุมจากรัฐและส่งเสริมเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและการแสดงความคิดเห็น การใช้เทคโนโลยียังเป็นเครื่องมือสำคัญในการรณรงค์หาเสียงและสร้างเครือข่ายทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การบิดเบือนข้อมูลและการควบคุมโดยรัฐ ซึ่งอาจส่งผลให้การแสดงความคิดเห็นของประชาชนถูกบิดเบือนหรือควบคุมได้ผ่านการเซ็นเซอร์ข้อมูลหรือการเผยแพร่ข้อมูลผิดพลาด การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนากฎหมายที่คุ้มครองสิทธิพลเมืองดิจิทัล ถือเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความโปร่งใสและป้องกันการละเมิดสิทธิผ่านเทคโนโลยี การกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์และการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ จะช่วยลดผลกระทบจากข้อมูลที่บิดเบือน นอกจากนี้ รัฐบาล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างเสรีภาพและลดช่องว่างทางข้อมูล การเสริมสร้างความรู้ทางดิจิทัลของประชาชนเป็นวิธีที่สำคัญในการทำให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลบิดเบือนได้ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบและการกำกับดูแลที่เหมาะสม จะช่วยให้การเมืองในยุคดิจิทัลสามารถเสริมสร้างประชาธิปไตยและความเป็นธรรมทางสังคมได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างเต็มที่จะช่วยส่งเสริมระบบการปกครองที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การเมืองดิจิทัล, สิทธิทางดิจิทัล, ประชาธิปไตยดิจิทัล, การกำกับดูแลทางดิจิทัล, การมีส่วนร่วมทางการเมืองออนไลน์

Abstract

Digital politics is a result of the development of information and communication technology, which has impacted power structures, governance mechanisms, and the relationship between the state and the public. This study focuses on the impact of digital technology on politics and democracy by providing opportunities for citizens to easily and quickly access political information through online platforms. This helps to enhance the right to free expression and public participation. Digital technology reduces state control and promotes freedom of access to information and expression. It also serves as a key tool for election campaigning and political networking. However, the distortion of information and state control can lead to the manipulation or suppression of public opinion through data censorship or the dissemination of false information. Effective regulation and the development of laws to protect digital civil rights are essential for ensuring transparency and preventing rights violations through technology. Regulating online platforms and promoting media literacy will help reduce the impact of distorted information. Furthermore, the government, private sector, and civil society must collaborate to promote freedom and reduce the information gap. Enhancing digital literacy among the public is a critical approach to enable citizens to distinguish between accurate and misleading information. Responsible use of technology and appropriate regulation will ensure that digital politics can contribute to the promotion of democracy and social justice sustainably. Developing digital technology as a fully beneficial tool will help foster a more transparent and efficient governance system.

Keywords: Digital Politics, Digital Rights, Digital Democracy, Digital Governance, Online Political Participation

บทนำ

ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม โดยเฉพาะในด้านการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชนปรับโครงสร้างอำนาจ และส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีนัยสำคัญ ในอดีตระบบการสื่อสารทางการเมืองถูกครอบงำโดยสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และวิทยุซึ่งรัฐบาลและองค์กรสื่อขนาดใหญ่มีบทบาทหลักในการเผยแพร่ข้อมูลและกำหนดวาระทางการเมือง อำนาจการควบคุมข้อมูลจึงอยู่ที่ศูนย์กลางทำให้ประชาชนมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับสารมากกว่าผู้มีส่วนร่วม (สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์, 2567)

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของการสื่อสารทางการเมืองโดยสิ้นเชิง ปัจจุบันข้อมูลสามารถถูกเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด บุคคลทั่วไปสามารถเป็นทั้งผู้สร้างและผู้บริโภคข้อมูลทางการเมืองซึ่งช่วยลดบทบาทของสื่อกระแสหลักและ

เปิดโอกาสให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปในลักษณะที่กระจายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะการที่ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือการบริหารของรัฐผ่านช่องทางออนไลน์ทำให้รัฐจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาความชอบธรรมทางการเมืองท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างมากขึ้น (พรธีรา เชี่ยวเชิงงาน, 2562)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการจาก สื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ และวิทยุ ไปสู่สื่อดิจิทัล อย่าง โซเชียลมีเดียที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและไม่มีขีดจำกัด เมื่อก่อนที่การเผยแพร่ข้อมูลทางการเมืองถูกควบคุมโดยกลุ่มผู้มีอำนาจผ่านช่องทางสื่อแบบเดิม ในปัจจุบันประชาชนสามารถใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างอิสระมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้กระบวนการทางการเมืองมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่เปิดกว้างและทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ (คันธิดา ฉายาวงศ์, 2564)

ปัจจุบันการเมืองมีลักษณะเป็นเครือข่ายมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะโดยไม่ต้องพึ่งพาสื่อกระแสหลัก รัฐบาลและพรรคการเมืองต้องปรับตัวเพื่อใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการสื่อสารและทำแคมเปญหาเสียง เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อสร้างฐานเสียง การใช้ระบบอัลกอริธึมเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการใช้บอทหรือแชทบอทเพื่อตอบโต้ความคิดเห็นของประชาชนในเวลาจริง (รุฬห์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์, 2564) อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัลยังนำมาซึ่งความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะ การแพร่กระจายข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการชักจูงประชาชนหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือมีการบิดเบือนอาจมีผลกระทบต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนซึ่งทำให้กระบวนการประชาธิปไตยเสียสมดุล นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ การที่บางกลุ่มประชาชนไม่มีการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลหรือไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีทำให้ถูกตัดสิทธิ์จากการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีไม่เท่าเทียมกันทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการมีสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงในยุคดิจิทัล (สภยา ขาวหมื่นไวย, 2568)

บทความนี้มุ่งศึกษาการเมืองในยุคดิจิทัลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อโครงสร้างอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการสื่อสารและการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนผ่านการวิเคราะห์ทฤษฎีทางการเมืองและกรณีศึกษาสำคัญเพื่อทำความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสถาบันทางการเมือง และการตัดสินใจทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจและการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้มากขึ้น เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นและการเคลื่อนไหวทางการเมือง นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลโดยรัฐที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างการควบคุมข้อมูลข่าวสารและการรักษาสีติและเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมประชาธิปไตยในรูปแบบที่โปร่งใสและยั่งยืน โดยบทความนี้จะศึกษาการปรับตัวของทั้งรัฐและประชาชนในบริบทการเมืองดิจิทัล เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้น

ประชาธิปไตยดิจิทัล

การเมืองในยุคดิจิทัลสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบอำนาจและกระบวนการทางการเมือง โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบในหลายมิติของการเมืองสมัยใหม่ โดยเฉพาะในแง่ของการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ทฤษฎีอำนาจ (Power Theory) ของ Weber, M ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการเมืองอธิบายถึงการกระจายอำนาจในสังคมจากเดิมที่อำนาจในการควบคุมข้อมูลอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นปกครองหรือองค์กรสื่อกระแสหลัก เช่น รัฐบาลและสื่อมวลชน ซึ่งมีบทบาทหลักในการกำหนดสิ่งที่ประชาชนรับรู้และวิธีการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การกระจายอำนาจในการสื่อสารเกิดขึ้นอย่างกระจายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการแพร่กระจายของข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้มากขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลจึงช่วยขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการควบคุมจากรัฐหรือกลุ่มอำนาจที่มีอิทธิพลสูง (Weber, M., 1922)

ในทฤษฎีประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy) นั้น Rheingold, H. มองว่าเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นแค่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ข้อมูลกระจายออกไปยังประชาชนได้มากขึ้นแต่ยังเป็นเครื่องมือที่เสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตยให้โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลและการบริหารงานของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย การเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใสจากทุกแหล่ง ทำให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องและความชอบธรรมของการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในกระบวนการทางการเมืองและทำให้การเมืองมีความโปร่งใสมากขึ้น การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ยังทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เช่น การลงประชามติออนไลน์ หรือการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองในเวลาจริง โดยไม่ถูกจำกัดโดยสถานที่หรือเวลา (Rheingold, H., 1993)

ประชาธิปไตยดิจิทัลช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายขึ้น ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การลงประชามติออนไลน์ การอภิปรายทางการเมืองบนโซเชียลมีเดีย หรือการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการรณรงค์ทางการเมือง เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี แต่ยังช่วยให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การเมืองในยุคนี้ไม่สามารถควบคุมหรือปกปิดข้อมูลได้ง่ายเหมือนในอดีต อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ยังมีผลกระทบในด้านลบ เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) ที่สามารถบิดเบือนข้อมูลและทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการทางการเมือง ดังนั้น การกำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางการกำกับดูแลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและความโปร่งใสในยุคดิจิทัล (พนนิดา อุปหนอง, 2564)

การขยายพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านโซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ประชาชนมีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นและถกเถียงประเด็นทางการเมืองได้โดยตรง ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่อำนาจในการกำหนดวาทกรรมการเมืองถูกจำกัดอยู่ในมือของสื่อกระแสหลัก กลุ่มภาคประชาสังคมสามารถใช้แพลตฟอร์ม

ออนไลน์ในการรณรงค์ประเด็นสาธารณะและสร้างเครือข่ายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ การประท้วง “Arab Spring” และ “Hong Kong Protests” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้โซเชียลมีเดียในการระดมพลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยดิจิทัลไม่ได้ปราศจากข้อจำกัดและความท้าทาย ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยดิจิทัลไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าหลายประเทศจะมีนโยบายส่งเสริมอินเทอร์เน็ตฟรีหรือราคาถูก แต่กลุ่มประชากรที่ขาดทักษะทางเทคโนโลยี เช่น ผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย ยังคงมีโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างจำกัด (คันธีรา ฉายาวงศ์, 2564)

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทยเองก็มีเหตุการณ์ที่สะท้อนถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การประท้วงในประเทศไทยในปี 2563 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “การเคลื่อนไหวของเยาวชน” ซึ่งกลุ่มผู้ประท้วงใช้โซเชียลมีเดียในการประสานงานและเผยแพร่ความเห็นเกี่ยวกับการเรียกร้องประชาธิปไตย และการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ การใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวนี้ทำให้การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็วและในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวดังกล่าวยังคงประสบปัญหาจากการควบคุมของรัฐ เช่น การจับกุมผู้ประท้วงและการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองบางประเภทผ่านการเซ็นเซอร์ออนไลน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการควบคุมของรัฐในยุคดิจิทัล (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 2567)

แม้ว่าจะมีข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ แต่ประชาธิปไตยดิจิทัลยังสามารถได้รับ การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแนวทางสำคัญ ได้แก่ ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล รัฐควรส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ชนบท และให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะดิจิทัลแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม พัฒนากลไกในการตรวจสอบข่าวปลอม ภาครัฐและองค์กรภาคประชาชนควรร่วมมือกันสร้างระบบตรวจสอบข่าวสารและพัฒนา AI ในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เพื่อลดการแพร่กระจายของข้อมูลที่ผิดพลาด ควบคุมอิทธิพลของแพลตฟอร์มเทคโนโลยี จำเป็นต้องมีกฎหมายที่กำกับดูแลแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอย่างโปร่งใส โดยเฉพาะการกำหนดให้บริษัทเทคโนโลยีมีความรับผิดชอบในการป้องกันการบิดเบือนข้อมูลและปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ เสริมสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์ ระบบ e-Voting และ e-Governance ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การเข้ารหัสข้อมูล การรับรองตัวตน และการป้องกันการแทรกแซงจากผู้ไม่หวังดี

ประชาธิปไตยดิจิทัลเป็นแนวคิดที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสของกระบวนการทางการเมืองได้ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมาพร้อมกับมาตรการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การแพร่กระจายของข้อมูลที่เท็จ และอิทธิพลของบริษัทเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาธิปไตยดิจิทัลสามารถเป็นกลไกที่แท้จริงในการเสริมสร้างความเป็นธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

อำนาจและการกระจายอำนาจในยุคดิจิทัล

แนวคิดเรื่อง อำนาจ (Power) และ การกระจายอำนาจ (Decentralization) มีความสำคัญในการวิเคราะห์ พลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ประชาชน และภาคธุรกิจในยุคดิจิทัล โดยทฤษฎีอำนาจ (Power Theory) Weber, M. และทฤษฎีการกระจายอำนาจ (Decentralization Theory) สามารถช่วยอธิบายการกระจายอำนาจ จากศูนย์กลางไปสู่ระดับท้องถิ่นหรือบุคคล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ทางการเมือง ซึ่งจะช่วยลดอำนาจที่รวมศูนย์ไว้ที่รัฐและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ตัดสินใจทางการเมือง (Weber, M., 1922)

ตามที่ กฤษ หมายา ได้กล่าวถึง อำนาจ ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สัมผัสและเข้าใจตามธรรมชาติในแต่ละ วัฒนธรรม อำนาจไม่ได้เป็นเพียงแค่การควบคุมหรือการบังคับทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงออก ในหลายมิติ เช่น การขึ้นนำหรือการจัดระเบียบพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอำนาจมีหลากหลายรูปแบบ และส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม (กฤษ หมายา, 2561)

ในแง่ของการกระจายอำนาจ ทฤษฎีนี้เน้นการทำให้การตัดสินใจทางการเมืองไม่ถูกจำกัดอยู่ที่ศูนย์กลาง ของรัฐบาล แต่สามารถเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การลงประชามติ ออนไลน์ การวิพากษ์วิจารณ์ผ่านโซเชียลมีเดีย และการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ดียิ่งขึ้น (Fukuyama, F., 2014)

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ กระจายอำนาจ ยังมีความท้าทายในการควบคุมข้อมูลข่าวสาร เช่น การปกปิดข้อมูลหรือการแพร่กระจายข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งอาจมีผลต่อกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลส่วนบุคคลถูกใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือมีการควบคุมความคิดของประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการ กำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กับการปกป้องความมั่นคงของรัฐ พร้อมทั้งลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลซึ่งเกิดจากความแตกต่างในการเข้าถึง เทคโนโลยีและข้อมูลในสังคม (Castells, M., 2000)

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งอำนาจมักจะกระจุกตัวอยู่ในรัฐบาล พรรคการเมือง และสถาบันสื่อสารมวลชน ในอดีต ประชาชนต้องพึ่งพาสื่อกระแสหลักในการรับข้อมูลข่าวสารทาง การเมือง และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของการเลือกตั้งและการชุมนุม ประท้วง อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของ แพลตฟอร์มดิจิทัล ได้สร้างช่องทางใหม่ในการเข้าถึงข้อมูล และเปิดโอกาส ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง (ธีระ เลิศสมพร, 2563)

แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจในยุคดิจิทัลเป็นแนวคิดที่มีอุดมคติสูง แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดและ ความย้อนแย้งอยู่มาก ในขณะที่เทคโนโลยีช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น แต่การควบคุมของรัฐและบริษัทเทคโนโลยียังคงมีอยู่ และอาจมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถใช้เป็น อาวุธของทั้งประชาชนและรัฐบาล ประชาชนสามารถใช้โซเชียลมีเดียเพื่อรวมตัวกันต่อต้านอำนาจรัฐ ในขณะที่ รัฐบาลสามารถใช้เทคโนโลยีเดียวกันในการเฝ้าระวังและปราบปรามประชาชน (ชนะศึก วิเศษชัย, 2568)

แนวทางการกำกับดูแลเทคโนโลยีดิจิทัล ควรเน้นการสร้างสมดุลระหว่างรัฐ บริษัทเทคโนโลยี และสิทธิ ของประชาชน โดยการพัฒนาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมข้อมูลข่าวสาร ทั้งในด้านการป้องกันการแพร่

ข่าวปลอม การรักษาความโปร่งใสทางการเมือง และการปกป้องสิทธิส่วนบุคคล การกำกับดูแลควรพิจารณาถึงการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลและการควบคุมการใช้ข้อมูลเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองหรือทางธุรกิจ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชน นอกจากนี้ ยังควรมีการส่งเสริมการศึกษาดิจิทัลให้แก่ประชาชน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกตัดจากข้อมูลที่บิดเบือน การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมประชาธิปไตยควรทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในทุกกลุ่มประชากร โดยไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลหรือโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกัน ควรมีมาตรการในการตรวจสอบการกระจายข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้มั่นใจว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืนและไม่ถูกบิดเบือน (ปลื้มจิต ลาภอุดมเลิศ, 2568)

ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมือง (Political Network Theory)

ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมือง (Political Network Theory) (Scott, J. & Carrington, P. J., 2011) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาเพื่ออธิบายลักษณะของการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล โดยแตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมที่มองว่าการเมืองดำเนินไปในลักษณะอำนาจจากบนลงล่าง (Top-Down Power) เช่น อำนาจของรัฐบาลหรือ พรรคการเมืองที่สามารถกำหนดทิศทางทางการเมืองได้โดยลำพัง ในทางกลับกัน ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองเสนอว่าระบบอำนาจทางการเมืองในปัจจุบันมีลักษณะซับซ้อนและกระจายตัวมากขึ้น โดยประกอบไปด้วยหลายภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญ เช่น รัฐบาล พรรคการเมือง นักเคลื่อนไหว สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม หนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้เครือข่ายทางการเมืองมีบทบาทมากขึ้น คือ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองจะเสนอภาพของการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นผ่านการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากระบบเครือข่ายที่ไม่มีการกำกับดูแลที่ชัดเจน (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

ทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองมีข้อดีหลายประการที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการเมืองสมัยใหม่ ได้แก่ เครือข่ายทางการเมืองช่วยให้ประชาชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ กับนโยบายของรัฐผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การแสดงความคิดเห็นผ่านแคมเปญออนไลน์ หรือการลงชื่อสนับสนุนการร่างกฎหมายทางอินเทอร์เน็ต การทำให้ข้อมูลทางการเมืองเข้าถึงง่ายและโปร่งใสมากขึ้นในอดีต สื่อมวลชนกระแสหลักเป็นผู้ควบคุมการนำเสนอข่าวสาร แต่ในปัจจุบันแพลตฟอร์มดิจิทัลเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายขึ้น ซึ่งช่วยลดการผูกขาดข้อมูลจากกลุ่มอำนาจเดิม การสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีพลัง การเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องพึ่งพาองค์กรขนาดใหญ่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียในการจัดตั้งการประท้วง อย่างไรก็ตาม ศักยภาพของเครือข่ายทางการเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตยยังขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม เช่น เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน และระดับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ในบางประเทศที่มีการควบคุมสื่ออย่างเข้มงวด เครือข่ายทางการเมืองอาจถูกจำกัดศักยภาพในการสร้างความเปลี่ยนแปลง แม้ว่าเครือข่ายทางการเมืองจะช่วยเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ก็มีข้อจำกัดและความเสี่ยงที่ต้องพิจารณา การที่ข้อมูลถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วบนแพลตฟอร์มออนไลน์ อาจนำไปสู่การ

แพร่กระจายของข่าวปลอม ซึ่งมีผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชน และอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มอำนาจบางกลุ่มในการบิดเบือนข้อเท็จจริง ความเปราะบางของเครือข่ายที่ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน แม้ว่าเครือข่ายทางการเมืองจะส่งเสริมการรวมตัวของประชาชน แต่การไม่มีโครงสร้างองค์กรที่แน่นอนอาจทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวขาดความต่อเนื่อง ในการผลักดันนโยบายการใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือของรัฐเผด็จการใน บางประเทศ รัฐบาลได้นำเครือข่ายทางการเมืองมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมข้อมูลและสอดแนมประชาชน (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทฺธ, 2565)

เครือข่ายทางการเมืองเป็นแนวคิดที่ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระบบอำนาจและการเมืองในยุคดิจิทัล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดนโยบายและแสดงออกทางการเมือง อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเปราะบางของเครือข่ายที่ไม่มีโครงสร้าง และผลกระทบจากการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพื่อให้การนำทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีแนวทางที่เหมาะสม ดังนี้ การพัฒนาแนวทางกำกับดูแลเครือข่ายทางการเมือง ควรมีมาตรการป้องกันข่าวปลอม และส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างโปร่งใส การสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน ประชาชนควรได้รับการศึกษาถึงความเสี่ยงของการบริโภคข้อมูลออนไลน์ และสามารถประเมินข้อเท็จจริงจากหลายแหล่งข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยในการตรวจสอบข่าวสาร หรือแพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นระบบ ดังนั้น เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถ ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยได้ในหลาย ๆ ด้าน แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาและการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้เช่นกัน การใช้เทคโนโลยีจึงต้องมีการกำกับดูแลและสร้างสมดุลระหว่างสิทธิ ในการเข้าถึงข้อมูลและการควบคุมข่าวสารที่เป็นอันตราย

พลเมืองดิจิทัลและสิทธิทางดิจิทัล

การเปลี่ยนเข้าสู่สังคมดิจิทัลทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตกลายเป็นส่วนสำคัญ ในชีวิตประจำวัน การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญในสังคมออนไลน์ พลเมืองดิจิทัล หมายถึง บุคคลที่ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ โดยเข้าใจสิทธิและหน้าที่ในโลกดิจิทัล (วินิจ ภาเจริญ, 2563) แนวคิดนี้มุ่งเน้นการใช้งานที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบ เพื่อให้สังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยและเป็นธรรม

สิทธิทางดิจิทัล (Digital Rights) คือ สิทธิในการเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างเสรีและปลอดภัย สิทธิเหล่านี้รวมถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การรักษาความเป็นส่วนตัวและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล แต่ในทางปฏิบัติยังมีการถกเถียงเกี่ยวกับการควบคุมเนื้อหาออนไลน์และการจำกัดเสรีภาพ โดยบางประเทศใช้มาตรการเซ็นเซอร์ข้อมูลออนไลน์หรือการควบคุมสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561)

พลเมืองดิจิทัลในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่รับผิดชอบ เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจผิดและส่งผลกระทบต่อสังคมและการดำเนินการประชาธิปไตย การป้องกันปัญหาดังกล่าวต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ

สิทธิทางดิจิทัลส่งเสริมประชาธิปไตยและการเข้าถึงข้อมูล แต่ต้องมีข้อจำกัดเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น ขาวปลอมและอาชญากรรมไซเบอร์ การกำกับดูแลทางดิจิทัลจึงต้องโปร่งใสและสมดุล เพื่อรักษาสิทธิของประชาชนและรักษาความมั่นคงของรัฐ เช่น การควบคุมการแพร่กระจายของข้อมูลที่เท็จที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งและการตัดสินใจของประชาชน (Dalton, R. J., 2016); (Jones, L. M. & Mitchell, K. J., 2016)

ในประเทศที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพทางดิจิทัล เช่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีนโยบาย ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะในยุโรปที่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (GDPR) เพื่อปกป้องข้อมูลจากการละเมิดขององค์กรเอกชนและรัฐบาล ในทางตรงข้าม ประเทศที่มีการควบคุมข้อมูลอย่างจีนและรัสเซียมีอำนาจในการปิดกั้นเนื้อหาที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ การควบคุมนี้ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลบางประเภทได้ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลอย่างเสรี

ในประเทศไทย การคุ้มครองเสรีภาพทางดิจิทัลและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลกำลังได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหลังจากการนำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) มาใช้ในปี 2564 ซึ่งเป็นความพยายามในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจากการละเมิดหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะจากภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การควบคุมและเซ็นเซอร์ข้อมูล บางประเภทในประเทศไทยยังคงมีอยู่ เช่น การปิดกั้นเว็บไซต์และเนื้อหาที่รัฐบาลมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หรือเนื้อหาที่ขัดแย้งกับนโยบายของรัฐ ซึ่งส่งผลให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนบางกลุ่มถูกจำกัด แม้จะมีการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ แต่การควบคุมข้อมูลจากภาครัฐและการตรวจสอบออนไลน์ก็ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงของชาติและสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2568)

สิทธิในความเป็นส่วนตัวทางดิจิทัล (Right to Digital Privacy) ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในยุคที่ข้อมูลส่วนบุคคลกลายเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูง โดยเฉพาะเมื่อบริษัทเทคโนโลยีักษ์ใหญ่ เช่น Google Facebook และ Amazon ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในการเก็บข้อมูลผู้ใช้โดยไม่ได้รับความยินยอมอย่างชัดเจน การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากโดยบริษัทเหล่านี้ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว และอาจถูกใช้เพื่อการโฆษณาทางการเมืองหรือการชี้นำความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการประชาธิปไตย (ชรินทร์ทิพย์ ปันสุวรรณ, 2565)

ในกรณีของการสอดแนมของรัฐ เช่น กรณีของ Edward Snowden ที่เปิดเผยการเฝ้าระวังข้อมูลส่วนบุคคลโดยรัฐบาลสหรัฐฯ ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับขอบเขตของการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความชอบธรรมในการสอดแนมข้อมูลที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันกับรัฐบาลในประเทศอื่น ๆ ในประเทศไทย แนวคิดเรื่องความเป็นส่วนตัวทางดิจิทัลก็กลายเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากขึ้นเมื่อภาครัฐและภาคธุรกิจเริ่มมีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการติดตามพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น การใช้ข้อมูลจากโซเชียลมีเดียเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้งหรือการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการโฆษณาการเมือง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลไทยก็มีการใช้นโยบายเกี่ยวกับการเฝ้าระวังข้อมูลดิจิทัลเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เช่น การใช้ระบบเฝ้าระวังข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตหรือการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลที่อาจสร้างความไม่สงบเรียบร้อย (อาร์ม ตั้งนิรันดร, 2563)

การดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทยได้ก่อให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับขอบเขตของการรักษาความเป็นส่วนตัวของประชาชน ในบางกรณีมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่า การเก็บข้อมูลหรือการสอดแนมอาจละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคล และทำให้ประชาชนเกิดความกังวลเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมข้อมูลในลักษณะที่อาจมีผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูล (ณัฐกริช เปาอินทร์, 2564)

การใช้สิทธิทางดิจิทัลต้องมีสมดุลระหว่างการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและการรักษาความมั่นคงของรัฐ การพัฒนากฎหมายและนโยบายต้องปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม เพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิพลเมืองดิจิทัลและสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยีเพื่อให้สังคมสามารถใช้ประโยชน์จากโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

การกำกับดูแลการเมืองในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารรัฐอย่างมีนัยสำคัญ การเมืองในยุคดิจิทัล (Digital Politics) เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมที่อาศัยกลไกของรัฐและสถาบันทางการเมือง ไปสู่ระบบที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ ภาคประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางทางการเมือง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายสำคัญต่อรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศ ในการออกกฎระเบียบที่สามารถรักษาสมดุลระหว่าง เสรีภาพในการแสดงออก ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และความมั่นคงของชาติ คำถามสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ รัฐบาลควรมีอำนาจมากเพียงใดในการควบคุมข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัล หากรัฐเข้าแทรกแซงมากเกินไป อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่หากไม่มีมาตรการกำกับดูแลเลย อาจทำให้เกิดปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลปลอมซึ่งส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อกระบวนการทางการเมืองและสังคม การเผยแพร่ข่าวปลอมสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในเรื่องที่สำคัญ เช่น การเลือกตั้ง การออกนโยบาย และการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะอื่น ๆ ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงอาจทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิด ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาสังคมที่ยากจะควบคุมได้ ยิ่งไปกว่านั้น ข่าวปลอมอาจกลายเป็นเครื่องมือในการใช้ทำลายชื่อเสียงหรือสร้างความแตกแยกในสังคม

การบิดเบือนข้อเท็จจริง (Disinformation) นับเป็นอีกหนึ่งภัยคุกคามที่สำคัญในยุคดิจิทัล การบิดเบือนข้อมูลมักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือสร้างเรื่องราวขึ้นมาเพื่อประโยชน์ทางการเมืองหรือผลประโยชน์ส่วนตัว การบิดเบือนข้อมูลไม่เพียงแต่ส่งผลเสียต่อการตัดสินใจของประชาชนเท่านั้น แต่ยังสามารถทำลายความเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ และการทำงานของรัฐบาล การบิดเบือนข้อเท็จจริงในลักษณะนี้อาจทำให้ประชาชนไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่ผิดได้ และนำไปสู่การทำลายความเป็นระเบียบในสังคม

นอกจากนี้ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threats) เป็นหนึ่งในปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นใน ยุคดิจิทัล การโจมตีทางไซเบอร์ เช่น การแฮกข้อมูล การเจาะระบบ หรือการขโมยข้อมูลส่วนบุคคล สามารถสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อทั้งรัฐและประชาชน การโจมตีทางไซเบอร์สามารถกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การรั่วไหลของข้อมูลสำคัญ หรือการขัดขวางระบบการทำงานของสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ได้ส่งผลให้เกิดความ

เสียหายทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมั่นในระบบสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐาน ทางดิจิทัล โดยที่ภัยคุกคามเหล่านี้มักจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและยากที่จะติดตามหรือควบคุม ดังนั้น การมีมาตรการป้องกันและกำกับดูแลภัยคุกคามทางไซเบอร์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและระบบออนไลน์ (Winston, D., 2004)

การเมืองในยุคดิจิทัลไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นระบบที่ข้ามพรมแดนและอาศัยความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศในการกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง องค์กรที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ องค์กรสหประชาชาติ (UN) องค์กรเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) Internet Governance Forum (IGF) และสหภาพยุโรป (EU) ซึ่งต่างมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวอย่างหนึ่ง คือ โครงการ Internet Freedom ขององค์กรสหประชาชาติ ซึ่งมีเป้าหมายในการปกป้องสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกทางออนไลน์ แต่ในทางปฏิบัติ ปัญหาที่พบ คือ หลายประเทศไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้ และเลือกที่จะออกกฎหมายควบคุมข้อมูลภายในประเทศของตนเอง มากขึ้น เช่น การเซ็นเซอร์เนื้อหาทางอินเทอร์เน็ต หรือการบล็อกแพลตฟอร์มที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายของรัฐ ในขณะที่ สหภาพยุโรป (EU) เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานด้านความเป็นส่วนตัวของข้อมูล โดยเฉพาะกฎหมาย GDPR (General Data Protection Regulation) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้บริษัทเทคโนโลยีที่จัดเก็บข้อมูลของพลเมืองยุโรปต้องแจ้งให้ผู้ใช้ทราบว่า ข้อมูลของพวกเขาถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และต้องได้รับความยินยอมก่อน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ คือ การบังคับใช้มาตรฐานสากลในระดับโลก เนื่องจากแต่ละประเทศมีนโยบายและกฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้การสร้างแนวทางที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลกยังคงเป็นเรื่องยาก (สมคิด พุ่มทุเรียน, 2565)

การกำกับดูแลการเมืองในยุคดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยการให้ความรู้และพัฒนาทักษะของประชาชน การรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จและสามารถปกป้องตนเองจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ หลายประเทศได้ดำเนินโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์และการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ ตัวอย่างเช่น ฟินแลนด์ ได้จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอม และลดอิทธิพลของการบิดเบือนข้อมูล นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้สื่อมวลชนและแพลตฟอร์มเทคโนโลยีทำงานร่วมกันเพื่อลดการแพร่กระจายของข่าวปลอม การให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะดิจิทัลยังเป็น แนวทางที่ยั่งยืนในการลดการควบคุมจากรัฐที่มากเกินไป หากประชาชนมีทักษะเพียงพอในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างรับผิดชอบ รัฐบาลไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการควบคุมที่เข้มงวดเกินไป ซึ่งช่วยให้สามารถรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพของประชาชนกับความมั่นคงของรัฐได้ (อวยพร สุราทองไทย, 2560)

เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตย การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหนึ่งในแนวทางที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลได้มากขึ้น ตัวอย่างเช่น ประเทศเอสโตเนีย ได้นำระบบ E-Voting (การเลือกตั้งทางอิเล็กทรอนิกส์) มาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถลงคะแนนเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัยและสะดวก

มากขึ้น ในขณะที่ สวิตเซอร์แลนด์ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการออกนโยบาย การใช้เทคโนโลยีในลักษณะนี้ช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในประชาธิปไตยยังต้องอาศัยมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิด การแทรกแซงจากต่างประเทศ หรือการบิดเบือนข้อมูลในช่วงการเลือกตั้ง เช่น กรณีของสหรัฐอเมริกา และยุโรป พบว่า มีการใช้โซเชียลมีเดียในการแทรกแซงผลการเลือกตั้งผ่านแคมเปญโฆษณาที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การบริหารและกำกับดูแลการเมืองในยุคดิจิทัลเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและต้องอาศัยแนวทางที่สมดุลระหว่างเสรีภาพและการควบคุม รัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศต้องร่วมมือกันเพื่อกำหนดมาตรฐาน ที่เป็นธรรมและต้องอาศัยเทคโนโลยีมาสนับสนุนประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน กฎหมายและนโยบายของรัฐต้องมีความชัดเจนและเป็นธรรม ในขณะที่ ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ ความร่วมมือระหว่างประเทศและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การเมืองในยุคดิจิทัลสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (ชรินทร์ทิพย์ ปันสุวรรณ, 2565)

สรุป

การเข้าสู่สังคมดิจิทัลทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายขอบเขตประชาธิปไตยและเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนและรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดียในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและการลงประชามติออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัลนำมาซึ่งปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการชี้นำความคิดเห็นหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียมซึ่งต้องมีมาตรการเพื่อลดช่องว่างนี้ การรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและการควบคุมข่าวสารที่เป็นเท็จเป็นสิ่งสำคัญ รัฐต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมข้อมูลผิด ๆ แต่ยังคงคำนึงถึงการรักษาเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การกำกับดูแลที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การเมืองดิจิทัลสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการศึกษาดิจิทัลแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลบิดเบือนได้ รวมถึงการพัฒนากฎหมายและการควบคุมที่เหมาะสมในการตรวจสอบการกระจายข้อมูล เพื่อให้การเมืองดิจิทัลดำเนินไปอย่างโปร่งใสและไม่ถูกบิดเบือน

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2568). คู่มือการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/26881/PDPA_Guideline_v_1.pdf

- กฤษ มายา. (2561). แนวคิดเรื่องอำนาจของเฟรเดริก วิลเฮลม นิตเช. วารสารวิชาการ, 14(1), 237-261.
- คันธิดา ฉายาวงศ์. (2564). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร. พระนคร, 6(1), 97-107.
- ชนะศึก วิเศษชัย. (2568). การสื่อสารทางการเมืองกับการดำรงรักษาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบอบประชาธิปไตย. วารสารศิลปการจัดการ, 9(1), 444-461.
- ชรินทร์ทิพย์ ปันสุวรรณ. (2565). แนวทางการกำกับดูแลการรับมือภัยคุกคามความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ขององค์กรในยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกริช เปาอินทร์. (2564). กลยุทธ์ในการใช้ประโยชน์และการปลดปล่อยคุณค่าของข้อมูลในยุคดิจิทัลเพื่อเพิ่มพูนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและศักยภาพการแข่งขันในองค์การภาครัฐและภาคเอกชน. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 18(2), 60-74.
- ธีระ เลิศสมพร. (2563). ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์: เสริมสร้างหรือฉุดรั้ง. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7(1), 138-160.
- ปลื้มจิต ลาภอุดมเลิศ. (2568). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในยุค AI. วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ, 3(1), 56-68.
- พรธีรา เชี่ยวเชิงงาน. (2562). บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ. (2565). การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(1), 109-120.
- พัฒน์ดา อุปหนอง. (2564). พลเมืองดิจิทัลกับมิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 173-188.
- รุจส์สวัสดิ์ ครอบภูมิทร์. (2564). ปริมาณทาสธารณะกับการใช้ทวิตเตอร์เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยของภาคประชาชนในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564. วารสารวิทยาการจัดการวลัยลักษณ์, 2(2), 72-84.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). คู่มือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- วินิจ ผาเจริญ. (2563). การพัฒนาพลเมืองสู่โมเดลพลเมืองที่ตื่นตัวในสังคมประชาธิปไตยของไทย. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 5(1), 54-65.
- สมคิด พุ่มทุเรียน. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2299-2315.
- สัทยา ขาวหมื่นไวย. (2568). เยาวชนยุคดิจิทัล: การเมืองไทยในปัจจุบัน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 14(1), 278-291.
- สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2567). การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาส. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(2), 32-45.

- อวยพร สุธาทองไทย. (2560). Digital Democracy: เทคโนโลยีดิจิทัลกับการกระจายอำนาจสู่ภาค. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://shorturl.asia/WFZMr>
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2563). กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์กับการกำกับดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทย: ถอดบทเรียนสำหรับเศรษฐกิจดิจิทัลในยุคไทยแลนด์ 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. (2567). แอมเนสตี้เปิดรายงานฉบับใหม่พบ มีการใช้ความรุนแรงทางดิจิทัลที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อปิดปากนักกิจกรรมหญิงและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.amnesty.or.th/news/2024/05/แอมเนสตี้เปิดรายงานฉบับ/>
- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society,.* Oxford: Blackwell Publishers.
- Dalton, R. J. (2016). *The good citizen: How a younger generation is reshaping .* California: CQ Press.
- Fukuyama, F. (2014). *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy.* New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Jones, L. M. & Mitchell, K. J. (2016). Defining and measuring youth digital citizenship. *New Media & Society*, 18(9), 2063-2079.
- Rheingold, H. (1993). *The virtual community: Homesteading on the electronic frontier.* (1st ed.). Massachusetts: Addison-Wesley.
- Scott, J. & Carrington, P. J. (2011). *The SAGE Handbook of Social Network Analysis.* (1st ed.). London: SAGE Publications.
- Weber, M. (1922). *Economy and society: An outline of interpretive sociology.* (1st ed.). California: University of California Press.
- Winston, D. (2004). *Digital democracy and the new age of reason.* Retrieved February 10, 2025 , from <https://web.mit.edu/comm-forum/legacy/papers/winston.html>